

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-05-22

Diarienummer N609-2350/24

Handläggare:

Amanda Andersson

E-post: amanda.2.andersson@grundskola.goteborg.se

Yttrande över motion om ett aktivt arbete mot droger i staden

Förslag till beslut

I grundskolenämnden,

1. Grundskolenämnden avstyrker motionen från Nina Miskovsky (M) och Sofie Gyllenwaldt (M) om ett aktivt arbete mot droger i staden och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2024-05-22, som sitt yttrande till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har bett grundskolenämnden yttra sig över en motion från Nina Miskovsky (M) och Sofie Gyllenwaldt (M) om ett aktivt arbete mot droger i staden.

Motionärerna vill att kommunfullmäktige ska besluta att kommunstyrelsen ska genomföra en kartläggning av det drogförebyggande arbetet, av platser med öppen drogförsäljning kring skolor och förskolor samt av de stödinsatser som finns när det gäller att komma ur ett missbruk. Därtill föreslås grundskolenämnden och utbildningsnämnden få i uppdrag att ta fram en informationskampanj. Kampanjen ska ge föräldrar kunskap om hur de kan upptäcka tecken på missbruk hos sina barn och vad de ska göra i en sådan situation. Slutligen föreslås socialnämnden Centrum och grundskolenämnden tillsammans utveckla en modell för ökat samarbete mellan skola, hem och andra viktiga vuxna. Syftet är att stärka det drogförebyggande arbetet och förbättra möjligheterna att upptäcka och agera vid misstänkt missbruk.

Grundskoleförvaltningen delar motionärernas uppfattning om att ett aktivt arbete mot droger är avgörande. Skolan har en central roll i det drogförebyggande arbetet och arbetar med generella frisk- och skyddsfaktorer såsom aktivt närvaroarbete, trygghetsarbete, tillgänglig lärmiljö och undervisning, elevers delaktighet samt samverkan med hem och andra aktörer. I kompletteringsbudgeten 2024 har 8 miljoner kronor fördelats till Drogfri skola och arbete med att ta fram förslag på insatser och att fördela medel mellan berörda förvaltningar pågår.

Grundskoleförvaltningen anser att motionen ska avstyrkas med hänvisning till pågående arbete inom förvaltningen samt för att kunna fokusera på och stärka de befintliga arbetssätten i större utsträckning.

Bedömning ur ekonomisk dimension

På samhällsnivå leder nyttjande av droger och droghantering till stora kostnader, sett till både enskilt lidande och till faktiska kostnader för samhället. Lärande och att slutföra sin skolgång med goda resultat leder till minskad ohälsa samt minskad risk för kriminalitet och utanförskap. En trygg skolmiljö med välfungerande undervisning med en förebyggande och hälsofrämjande elevhälsa samt en meningsfull fritid är av stor vikt för barn- och ungas hälsoutveckling.

I Göteborgs Stads kompletteringsbudget 2024 finns totalt 8 miljoner kronor tilldelade Drogfri skola. Det står att åtgärder som pengarna kan gå till är utbildning för rektorer och biträdande rektorer, kurs för vårdnadshavare men även åtgärder som att upptäcka och förebygga psykisk ohälsa som kan vara en orsak för droganvändande och medverkan i kriminalitet. Grundskolenämnden, utbildningsnämnden och socialnämnderna ska samverka om hur medlen ska användas och medlen ska förbrukas under 2024. Ett arbete med att ta fram insatser pågår för tillfället.

Bedömning ur ekologisk dimension

Framställningen och användandet av bland annat droger skadar och påverkar miljön. Rester av drogerna hamnar i avloppsvattnet och det kan bland annat påverka hormoner hos fiskar, fåglar, grodor och andra djur och organismer.

Bedömning ur social dimension

Enligt FN:s barnkonvention artikel 33 måste skolan säkerställa att barn och ungdomar ges goda förutsättningar för hälsa och har en skyldighet att skydda barn och ungdomar från alkohol och droger.

Bedömning av barnets bästa

Alla elever gynnas av ett aktivt arbete mot droger, dock särskilt elever på mellan- och högstadiet. Den årliga nationella skolundersökningen som Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) genomför visar svenska skolors erfarenheter av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Elever i årskurs 9 har deltagit i undersökningen sedan starten 1971 och från och med år 2004 deltar även elever i gymnasiet år 2. I undersökningen 2023 svarade cirka 6 procent av pojkarna och 7 procent av flickorna i årskurs 9 att de någon gång använt narkotika. I gymnasiet årskurs 2 var andelen cirka 15 procent för både flickor och pojkar. Andelen elever som uppger erfarenhet av narkotikabruk har varit relativt stabil de senaste 20 åren¹. En studie från Brottsförebyggande rådet om barn och unga i kriminella nätverk visar att barn i 12–15-årsåldern rekryteras till kriminella nätverk av andra unga som ofta är 15–20 år. Yngre barn är särskilt efterfrågade när det gäller att hantera narkotika².

Droger är skadliga för hälsan och kan påverka elevers inlärningsförmåga och utveckling. Genom att nyttja och/eller hantera droger påverkas den enskilda eleven och vanligtvis även eleverna i dess omgivning. Det kan bland annat leda till otrygghetskänsla och orolig stämning. Att klara skolan är en viktig faktor för barns framtida hälsa. Generella frisk- och skyddsfaktorer har stor betydelse för barns psykiska hälsa inklusive bruk av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar (ANDTS). Genom

¹ [Narkotikabruk bland unga — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsomyndigheten/om-och-for-oss/rapporter-och-statistik/rapporter-och-statistik-2023/narkotikabruk-bland-unga)

² [Barn och unga i kriminella nätverk - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](https://www.brottsforebyggande-radet.se/om-brottsforebyggande-radet/rapporter-och-statistik/rapporter-och-statistik-2023/barn-och-unga-i-kriminella-natverk)

kunskaps- och värdegrundsuppdraget är skolan en viktig aktör i att bidra till arbetet med ANDTS-prevention. Skolan spelar till exempel en viktig roll genom att undervisa om riskerna med tobak, alkohol och andra droger. Samverkan mellan skola och vårdnadshavare samt vårdnadshavares förmåga till engagemang i skolan, deras förväntningar på barnet och förmåga att stödja och uppmuntra barnet i skolarbetet är viktiga för skolresultat, hälsa och trivsel. Genom att stödja vårdnadshavare i detta kan förutsättningarna för goda skolprestationer förbättras.

Förvaltningen bedömer att ett aktivt arbete mot droger bedrivs utifrån barnkonventionen samt utifrån vad som bedöms vara barns bästa. Detta arbete behöver pågå kontinuerligt för att säkerställa utveckling och arbete av god kvalitet.

Samverkan

Information på facklig samverkansgrupp (FSG) den 16 september 2024.

Bilagor

1. Motion av Nina Miskovsky (M) och Sofie Gyllenwaldt (M) om ett aktivt arbete mot droger i staden.

Ärendet

Kommunstyrelsen har översänt en motion av Nina Miskovsky (M) och Sofie Gyllenwaldt (M) om ett aktivt arbete mot droger i staden till grundskolenämnden för yttrande.

Remissvaret ska ha inkommit till stadsledningskontoret senast den 26 september 2024.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen har översänt en motion från ledamöter i Moderaterna om ett aktivt arbete mot droger i staden. Motionärerna skriver bland annat om att droghandeln utnyttjar och drar in unga i kriminalitet. För att bekämpa detta krävs samordnande insatser från fler håll såsom skola, fritid och socialtjänst samt att det är avgörande att upptäcka och hjälpa barn unga som är i riskzonen för missbruk så tidigt som möjligt och med anpassade och evidensbaserade insatser. Motionärerna efterfrågar en samlad bild för att få en översikt av pågående insatser och för att kunna identifiera brister och kunna rikta stödinsatser. I motionen står det också om skydds- och riskfaktorer som påverkar, exempelvis att en bra skolgång och starka familjeband skyddar mot missbruk, medan skolk och tillgång till alkohol eller droger ökar risken. Föräldrar spelar en viktig roll i att förebygga missbruk och behöver därför mer kunskap och stöd om hur de kan upptäcka och hantera missbruk hos sina barn.

Motionärerna föreslår att kommunfullmäktige ska besluta att:

1. Kommunstyrelsen får i uppdrag att genomföra en kartläggning av det drogförebyggande arbetet, platser med öppen drogförsäljning kring skolor och förskolor samt de stödinsatser som finns när det gäller att komma ur ett missbruk i socialnämnderna, grundskolenämnden, utbildningsnämnden och idrotts- och föreningsnämnden.
2. Grundskolenämnden och utbildningsnämnden får i uppdrag att genomföra en informationskampanj till samtliga föräldrar i grundskolan och gymnasieskolan när det gäller hur föräldrar kan upptäcka, agera och var de kan vända sig när det gäller barnets missbruk av alkohol, tobak och narkotika.
3. Socialnämnd Centrum får i samverkan med grundskolenämnden i uppdrag att utveckla en modell för hur skolorna kan involvera föräldrar och andra viktiga vuxna i det drogförebyggande arbetet och hur de kan upptäcka och agera vid misstänkt missbruk.

Förvaltningens bedömning

Grundskoleförvaltningen instämmer med motionärerna om vikten av ett aktivt arbete mot droger. Skolan har en central roll inom det drogförebyggande arbetet. Alla elever har rätt till en drogfri skoltid och i grundskoleförvaltningen gäller nolltolerans mot droger och alkohol.

Förvaltningen anser dock att motionen ska avstyrkas med hänvisning till pågående arbete med generella frisk- och skyddsfaktorer, specifika insatser samt tillskjutna medel från kompletteringsbudgeten 2024.

1. Kommunstyrelsen får i uppdrag att genomföra en kartläggning av det drogförebyggande arbetet, platser med öppen drogförsäljning kring skolor och förskolor samt de stödinsatser som finns när det gäller att komma ur ett missbruk i socialnämnderna, grundskolenämnden, utbildningsnämnden och idrotts- och föreningsnämnden.

Förvaltningens bedömning: När det gäller det drogförebyggande arbetet pågår det systematiskt ett främjande arbete på skolorna för att skapa goda förutsättningar för ett gott skolklimat och goda relationer samt för att skolan ska vara en frisk- och skyddsfaktor för eleverna. Exempel är ett aktivt närvaroarbete, trygghetsarbete genom att upprätta plan mot diskriminering och kränkande behandling (PDK), arbeta med elever delaktighet, undervisning om ANDTS, tillgänglig undervisning och tillgänglig lärmiljö men också genom samarbete med vårdnadshavare och samverkan med andra aktörer.

Inom grundskolenämnden finns två styrande dokument inom området. *Planen för det drogförebyggande arbetet* syftar till att tydliggöra skolans centrala roll som frisk- och skyddsfaktor, arbetet med en drogfri skola och hur Göteborgs Stads drogvaneundersökning ingår som en del i det drogförebyggande arbetet.

Riktlinjen för drogfri skola syftar till att klargöra för arbetet med en drogfri skola samt ge stöd till skolans personal avseende hur de ska hantera vid misstanke eller vetskap om att en elev använder och/eller hanterar droger.

Det finns en systematik i arbetet med att kartlägga och fånga upp elever som befinner sig i riskzonen, dels genom frågor om droger i skolsköterskans hälsosamtal som genomförs i årskurserna 4, 6 och 8, dels genom drogvaneundersökningen som genomförs vart tredje år.

Inom Socialförvaltning Centrum finns kompetenscentrum för förebyggande och främjande i sociala frågor som bland annat sammanställer resultatet från drogvaneundersökningen och tar fram risker. De har dock inget formellt samordningsuppdrag gällande ANTDS i staden och följer socialtjänstens reglemente och stadens mål. Kompetenscentrum arbetar preventivt för barn och unga, och uppdraget de har är kompetensförsörjning främst mot socialtjänst. Grundskoleförvaltningen samverkar med kompetenscentrum för förebyggande och främjande gällande ANDTS och informationskanalerna är sammanlänkande.

När det gäller att genomföra kartläggning av platser med öppen drogförsäljning finns forum, exempelvis samverkan inom skola-socialtjänst-polis-fritid (SSPF), där liknande information delas. SSPF är ett brottsförebyggande arbete som på sker på universell, selektiv eller individuell nivå. Syftet är att förhindra och att förebygga att ungdomar hamnar i kriminalitet, rekryteras till kriminella gäng och/eller inleder missbruk. Målet är att ungdomarna ska ha en fungerande skolgång och ett liv fritt från kriminalitet och droger.

Ett annat befintligt forum är den så kallade torsdagskonferensen där samverkan sker mellan förvaltningar och bolag i Göteborg, kranskommuner och lokalpolis för att identifiera risker och social oro. På konferensen delas lägesbild, tecken på socialoro/ungdomsproblematik eller andra fenomen som förväntas få en påverkan i större omfattning. Syftet är att skapa en gemensam lägesbild om social oro i Göteborg och kranskommuner. På dessa möten rapporteras inte enskilda händelser i stadsdelar eller inom förvaltningarna.

Gällande att kartlägga de stödinsatser som finns när det gäller att komma ur ett missbruk i socialnämnderna, grundskolenämnden, utbildningsnämnden och idrotts- och föreningsnämnden, arbetar grundskoleförvaltningen främst med det drogförebyggande arbetet, det vill säga alla skolors värdegrund. På skolorna sker också undervisning om ANDTS. Inom lärarakademin finns metodstöd för lärare om hur undervisning om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel kan integreras i olika ämnen.

Skolan har en skyldighet att agera vid misstanke om användning eller hantering av droger. All personal inom skolan har en skyldighet att göra en anmälan till

socialtjänsten vid misstanke om drogaktivitet. Vid konstaterad hantering av droger gör skolan alltid en polisanmälan.

När det gäller stödinsatser finns ett samarbete med Mini-Maria Göteborg som är en mottagning för ungdomar med alkohol- och drogrelaterade frågor. Mini-Maria finansieras och drivs i samverkan mellan Göteborgs Stad och Sahlgrenska universitetssjukhuset. Göteborg Stad erbjuder också stöd i form av föräldrautbildningar och ungdomsenhetens föräldratelefon.

2. Grundskolenämnden och utbildningsnämnden får i uppdrag att genomföra en informationskampanj till samtliga föräldrar i grundskolan och gymnasieskolan när det gäller hur föräldrar kan upptäcka, agera och var de kan vända sig när det gäller barnets missbruk av alkohol, tobak och narkotika.

Förvaltningens bedömning: Inom grundskoleförvaltningen har gruppen för ANDTS under våren 2024 arbetat fram en folder som riktar sig till vårdnadshavare. Foldern innehåller information som syftar till att ge vårdnadshavare mer kunskap om ANDTS, kunskap om hur skolan arbetar för en drogfri skola samt tips om var och hur vårdnadshavare kan få rådgivning och stöd vid oro eller misstanke om missbruk. Foldern ska användas på föräldramöten och kommer att finnas tillgänglig hos skolsköterska.

Det finns exempel på föräldrasamverkan i delar av staden, bland annat "Föräldrafika" för vårdnadshavare till elever på skolorna vid Mariaplan, där grundskoleförvaltningen deltar vid förfrågan.

Ett annat exempel på information till vårdnadshavare är att det inför Valborgsmässaöften 2024 genomfördes en digital föräldraföreläsning om unga och droger i utbildningsområde Centrum. Representanter från grundskoleförvaltningen, socialtjänst, Mini-Maria och Polis deltog för att informera om statistik, lägesbild från fältgruppen och Polisen, olika narkotikasorter, social och fysiska tecken att vara uppmärksamma på, skolans förebyggande arbete, samverkan med vårdnadshavare, risk- och skyddsfaktorer, orosanmälningar/socialtjänstens arbete, samverkan samt möjlighet till att ställa frågor. Detta samverkansupplägg är något förvaltningen ser över om det går att sprida till samtliga utbildningsområden.

3. Socialnämnd Centrum får i samverkan med grundskolenämnden i uppdrag att utveckla en modell för hur skolorna kan involvera föräldrar och andra viktiga vuxna i det drogförebyggande arbetet och hur de kan upptäcka och agera vid misstänkt missbruk.

Förvaltningens bedömning: I Göteborgs Stad finns den så kallade Göteborgsmodellen. Göteborgsmodellen är ett indikatorbaserat ANDTS-förebyggande arbete i skolan. Utifrån analys av statistik på skolnivå från droganeundersökningen erbjuds skolan stöttning och konsultation.

Metoden i korthet går ut på att genom statistik identifiera skolor med höga siffror och genom konsultation till skolledning och elevhälsa kartlägga skolans behov. Utifrån konsultationen erbjuds långsiktig samverkan genom en utbildningsplan med förslag på insatser. Oftast inleds processen med Dialogcafé som innebär en halvdag med hela skolpersonalen. Arbetet består av en föreläsningssedel och en workshopdel med fem samtalsomgångar där en del fokuserar på föräldrar och hur de involveras i ANDTS-arbetet och hur samarbetet kan utvecklas. Efter ett tag följs insatsen upp med ett möte med rektor och elevhälsa där fokus är skolans nästa steg och utifrån skolans behov kan fler insatser kopplas på och andra aktörer kan bjudas in.

Grundskoleförvaltningen anser att det inte finns behov för ytterligare initiativ eller modell utan tid och medel för att fokusera på att utveckla det arbete som pågår samt för att stärka samverkan.

Protokollsutdrag skickas till

stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se (diarienummer SLK-2024-00535)

Göteborgs Stad Grundskoleförvaltningen

Maria Andersson
Förvaltningsdirektör

Helena Sjöberg
Avdelningschef